Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

9
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 464 sahifa, 30-sentyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'zR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasi professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktaranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq Markazi xorijiy hamkorlik bo'yicha mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'lqin Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Ichki turizmni rivojlanlantirishda davlatning oʻrni ... 7
Dehqonov Burxon Rustamovich, tayanch doktorant

Qishloq xoʻjaligida sugʻorish tizimlari boshqaruvini rivojlantirish yoʻllari ... 11
Mirjamilova Hulkar Nurali qizi, assistent

Yangi Oʻzbekiston sharoitida oʻsimliklar karantini tizimi faoliyatini takomillashtirish va iqtisodiy samaradorligini oshirish ... 15
Alimov Murodkosim Achilovich, mustaqil izlanuvchi

"Yashil iqtisodiyot"da energetika sohasini investitsion holatining statistik tahlili ... 20
Umarov Faxriddin Umar oʻgʻli, katta oʻqituvchi

Yoqilgʻi-energetika korxonalari moliyaviy barqarorligini taʼminlashda investitsion faoliyatning ahamiyati ... 26
Ergashev Muhibbek Aslam oʻgʻli, mustaqil izlanuvchi

Togʻli hududlarda turizm biznesining rivojlanishi ... 31
Abduvakil Alimov Komil oʻgʻli, tayanch doktorant

Taʼlim turizmining nazariy asoslari va Oʻzbekistondagi tendensiyalari ... 38
Maxmudova Nodira Oʻktamovna, tayanch doktorant

Turizmga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari ... 43
Poʻlatov Maʼmurjon Murodjon oʻgʻli, tayanch doktorant

Mintaqaviy investitsion loyihalarning jozibadorligi tahlillari masalalari ... 46
Davlyatshayev Akmal Ashurmamatovich, dotsent, i. f. n.

Yashil iqtisodiyotning tijorat banklaridagi ahamiyati va ularning raqamlashuvi ... 51
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi, dotsent, PhD

Turizmni rivojlantirishda "Tourism 4.0" konsepsiyasini joriy etish masalalari ... 57
Yuldasheva Dilnoza Ulugʻbekovna, mustaqil tadqiqotchi

Davlat tomonidan qishloq xoʻjaligini moliyaviy qoʻllab-quvvatlash tizimini takomillashtirish ... 62
Ollokulova Feruza Mansurovna, PhD; **Jabborov Jahongir Abduvohid oʻgʻli,** magistrant

Перспективные направления "Зелёной химии" для Республики Узбекистан ... 66
Султанходжаев Бахтиёр Забихуллаевич

Oʻzbekistonda transport va logistika sohasini rivojlantirish strategiyasi ... 73
Usmonov Botir, magistr

Hududlarda investitsion faollikni oshirishga qaratilgan mexanizmni takomillashtirish ... 78
Sunatullayeva Shaxnoza Xurshid qizi, tayanch doktorant

Qurilish tarmoqlarida boshqaruv faoliyatining iqtisodiy koʻrsatkichlari tahlili ... 82
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich, PhD

Connection between interest rate on loans, cash flow and turnover of funds ... 87
Sharbat Abdullaeva, Professor; Sardor Abdullaev, the applicant

Econometric Analysis of the Impact of IPO on the Market Capitalization of Companies ... 92
Shakhzod Saydullaev, PhD.

Davlat xaridlarini takomillashtirishda byudjet mablagʻlaridan samarali foydalanishning mohiyati va zarurligi ... 101
Raximjonov Kamronbek Ilxomjon oʻgʻli, mustaqil tadqiqotchi

Oʻzbekistonda toʻlov tizimining raqamli transformatsiyasining oʻziga xos xususiyatlari ... 105
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich, i. f. d. (DSc); **Eshqulova Nasiba Normoʻminovna,** oʻqituvchi

Tijorat banki xizmatlarida taʼlim kreditining oʻrni va uni takomillashtirish masalalari ... 110
Eldor Uskanov, mustaqil tadqiqotchi

Korxonaning strategik boshqaruvini takomillashtirish ... 114
Maxmudov Nosir Maxmudovich, professor; **Elmurodov Faxriddin Farxodovich,** magistratura tinglovchisi

Respublikada kichik biznesni moliya-kredit mexanizmlari orqali qo'llab-quvvatlash masalalari 120
Ergashev Otamurod Toshtemirovich, PhD

Mulk iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda muammo va yechimlar 125
Ermatov Musojalil Komilovich, kafedrasi dotsenti v. b.; **Abdunazarov Oybek Abdumutalibovich,** katta o'qituvchi

Using intelligent and decision support systems for developing University Curriculum: semi-automated need analysis approach 132
Abduraxmanov Zafar Batirovich; Ikromov Sayidolim Ismoilovich

Challenges of Developing a Competitive Environment in the Context of Economic Liberalization 138
Akobirova Nodira Najmiddin qizi, asisstent

Topical Issues of the Development of Recreational-Tourist and Military-Recreational Activities 141
Alimova Guzal Alisherovna, PhD in economics, docent

Kreditlash jarayonlarida xulq-atvor iqtisodiyoti omilini joriy etish istiqbollari 146
Jo'rayeva Sevara Zakirovna, mustaqil izlanuvchi (PhD)

Portfelli xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli 152
Kamilova Iroda Xusnitdinovna, PhD

Exploring the Ethical Dimensions of Artificial Intelligence in Advancing Human Rights and Sustainability 156
Matkarimova Gulchekhra Abdusamatovna, Professor

Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlashning nazariy asoslari 163
Maxmudov Rahimjon Xamid o'g'li, mustaqil izlanuvchi

Barqaror iqtisodiy o'sishga yalpi talab va yalpi taklif omillarining ta'siri 170
Nabiyev Ulug'bek Mirodiljon o'g'li, tayanch doktorant

The potential advantages of implementing the Total Quality Education Management (TQEM) concept 175
Otakulov Makhamadjon, PhD

Kichik yashil biznesni yanada rivojlanitirish imkoniyatlari 181
Raximova Kizlarxon Ne'matjon qizi

Jamg'armalar investitsiyalar manbasi sifatida 185
Sadikova Ra'no Abdullayevna, i. f. n., dots.

Davlat moliyasining moddiy asosini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga erishish 188
Shamsiyev Shuxrat Sayfutdin o'g'li, mustaqil izlanuvchi

Aholi turmush darajasini oshirishda ijtimoiy himoyaning o'rni 191
Sherjonov Sherjon Alijan o'g'li, mustaqil izlanuvchi

Xo'jalik yurituvchi subyektlar to'lov qobiliyatini aniqlashning nazariy-uslubiy masalalari 196
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li, dekan o'rinbosari

Kichik sanoat zonalari faoliyatini samarali boshqarish tamoyillari 203
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich, dotsent; **Adilbekov Allayar Anvarbekovich,** magistrant

Aholini ijtimoiy himoya qilishda pensiya va ijtimoiy nafaqalarning o'rni 206
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li, mustaqil izlanuvchisi

Использование методов управления для повышения эффективности производства на предприятиях 212
Алиева Надирахон Абдумаликовна, PhD. доц.; **Тлеумуратова Мадинабону Дилмурат кизи,** ст. 3-курса

Korxonalar moliyaviy barqarorligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish 217
Z. G. Allaberganov, kafedra dotsenti

Davlat fiskal (byudjet-soliq) siyosatining aholi bandligiga ta'siri va uni takomillashtirish 222
Asatullayev Xurshid Sunatullayevich, i. f. n., professor

O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlariga raqamli iqtisodiyotni shakllantirish omillari 228
Axmedova Yulduz Sunatullayevna, kafedra o'qituvchisi

Moliyaviy risklarni baholash usullari, boshqaruvdagi yondashuvlari 232
Baymuratova Gulirayxon Tursunbayevna, kafedra dotsenti

Sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta’minlashda biznes jarayonlarini boshqarish . 236
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich, mustaqil izlanuvchi

Tijorat banklarida investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning ekonometrik modellashtirish ko‘rsatkichlari 242
Berdiyev Akram O‘ktamovich, mustaqil izlanuvchi

Innovatsion muhitni shakllanishi va rivojlanishida investitsiyaning zarurligi 253
Bobobekov Ergash Abdumalikovich

Meva-sabzavotchilik klasterlarida yashil moliyalashtirishning nazariy asoslari va xususiyatlari 258
Botirov Erkinjon Xayitovich, kafedra dotsenti

O‘zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalarni jalb etish orqali investitsion salohiyatni oshirish 263
G‘aybullayev Odil Baxtiyarovich, kafedra dotsenti v. b.

Tadbirkorlik subyektlarining innovatsion loyihalarini moliyalashtirishni qo‘llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish 269
Jubanova Bayramgul Aymuratovna, PhD

Soliq ma’muriyatchiligi va uni raqamlashtirishni ekspert baholash yo‘llari 272
Ibragimov Boburshoh Bohodir o‘g‘li, i. f. d. (PhD), doktorant (DSc)

Xalqaro standartlarga muvofiq buxgalteriya autsorserlari tomonidan moliyaviy hisobotlarni transformatsiya qilishni takomillashtirish 278
Islomov Alisher Baxtiyor o‘g‘li, mustaqil izlanuvchi

O‘zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari 284
Qurbonova Shaxrinoz, tayanch doktorant

Yerlarning degradatsiyaga uchrashi va oldini olish bo‘yicha chora-tadbirlar 288
Mamanazarova Nasiba Jo‘rayevna, kafedra doktoranti

Davlat sektorida ichki auditni tashkil etish xususiyatlari 292
Mamirjon Jalollidinov, mustaqil izlanuvchi

Финансирование акционерных общества через рынок капитала 297
Муминов Шохжахон Суюнович, ассистент кафедра

Необходимость развития предпринимательской и страховой деятельности риски на рынке Узбекистана 302
Муятдинов Махмуд Жалелович, независимый исследователь

Инвестиционная привлекательность как фактор экономического развития страны 307
Назарова Гузал Баходировна

Tijorat banklarida kreditlash jarayonlarini takomillashtirish masalalari 312
Nozima Abdullayeva, mustaqil tadqiqotchi

Tijorat banklarining xizmatlar sohasini kreditlash amaliyotiga ta’sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili 316
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich, kafedra dotsenti v. b.

Современное решение, которое положительно влияет на логистические услуги и резко снижает смертность на перекрестках 326
Тажимуратов Умид Рузматович, Бахриев Иброхим Исометдинович, кандидат медицинских наук, доцент; **Жуманиёзов Эркин Худойберганович,** кандидат медицинских наук, доцент; **Тажимуратов Рузмат Отажанович,** кандидат медицинских наук, **Тажимуратов Абдусами Умид угли,** ученик 10 класса

O‘zbekiston Respublikasi tijorat banklarida dividend siyosati va tendensiyalari tahlili 333
Temirov Abdulaziz Alimjanovich, kafedra dotsenti, i. f. n.

Современное состояние инвестиционного потенциала Республики Узбекистан 339
Топилдиев Соҳибжон Раҳимжонович, DSc; **Одилова Дилноза Барнаевна,** PhD

Portfelli xorijiy investitsiyalarni milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli 345
Tosheva Ziroat Aliqul qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Kichik biznes subyektlarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-nazariy jihatlari 349
To'rayeva Nafisa Odilovna, mustaqil izlanuvchi

О достижениях Узбекистана в реализации национальных целей и задач устойчивого развития 355
Турсун Мухитович Ахмедов, и. ф. д., проф.; **Гавхар Рустамовна Хидирова,** докторант, и. ф. ф. д., доц.

Влияние корпоративного управления в зеленой экономике 359
Уринов Бобур Насиллоевич, заведующий кафедрой

Ko'chmas mulkni soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari 366
Fayziyev Farrux Abdullaxojayevich, kafedra dotsenti

Transport tizimi iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari 374
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc.

Oliy ta'lim muassasalarida byudjet mablag'laridan samarali foydalanishning ayrim fundamental masalalari 382
Xayriddinov Sh. B., mustaqil izlanuvchi

Xalqaro raqamli valyuta bozorini rivojlantirish istiqbollari 385
Xolov Nabijon Qaxramonovich, PhD.

Nodavlat notijorat tashkilotlarning rivojlanishi va hozirgi shart-sharoitlari 391
Xusanov Otabek Nishonovich, PhD, mustaqil izlanuvchi

Banklarining aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari 396
Elbusinova Umida Xamidullayevna, kafedra dotsenti

Особенности методики проведения аудита затрат на производство 401
Хилола Икрамова Ровшан кизи, базовый докторант

Ta'lim islohotlarining ma'naviyatdagi o'rni 407
Bekdavlat Aliyev

O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari 412
O'ktamova Nozima Narzulla qizi, kafedra dotsenti

Moliyaviy barqarorligi tushunchasining konseptual mohiyati, turlari va asosiy tavsiflari 416
Eshquvatov Aziz Baxtiyorovich, mustaqil izlanuvchi

XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy axloqiy konsepsiyalaridagi umumiylik va xususiylik 420
Abrorxon Asatulloyev Asatulloyevich, falsafa fanlari doktori (PhD)

Yer resurslaridan foydalanishning iqtisodiy va huquqiy asoslari 424
Abdurahmanova Muqaddas Toxtasinovna

Стратегии привлечения иностранных инвестиций для содействия устойчивому экономическому росту в Республике Узбекистан с акцентом на инициативы зеленого развития 431
Нилуфар Зикируллаева Дилмуродовна, аспирант

Bank tizimi barqarorligini oshirishda kredit risklarining ahamiyati va ularni kamaytirish yo'llari 440
Xolmamatov Farhodjon Kubayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, professor

Baholash faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari va uning huquqiy asoslari 446
Bobirjon Aktamov, mustaqil tadqiqotchi

Suv resurslaridan foydalanishni iqtisodiy boshqarish samaradorligini kompleks baholash uslubiyoti 454
Axmedov Sayfullo Normatovich, t. f. n., mustaqil tadqiqotchi

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarishni takomillashtirish metodologiyasini ishlab chiqish 459
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li

KICHIK YASHIL BIZNESNI YANADA RIVOJLANITIRISH IMKONIYATLARI

Raximova Kizlarxon Ne'matjon qizi
Farg'ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolaning mavzusining mazmuni yer, suv va quyosh yorug'ligidan foydalanib, havo sofligiga hissa qo'shgan holda aholi uchun ko'plab, serdaromad ish joylari tashkil qilish, kambag'allikni butunlay yo'qotish yechimlaridan birini ko'rsatib, isbotlab berish, shu yechimni amalga oshirishning amaliy mexanizmlarini isbotlab berishdan iborat.

Kalit so'zlar: kichik biznes, yashil iqtisodiyot, pillachilik, qurt, oilaviy tadbirkorlik, ishchi kuchi.

Abstract: The content of the topic of this article is to show and prove one of the solutions to completely eliminate poverty, to create many, profitable jobs for the population by using the land, water and sunlight, contributing to the purity of the air. is to prove the practical mechanisms of solution implementation.

Key words: small business, green economy, cocooning, worm, family business, workforce.

Аннотация: Содержание темы данной статьи – показать и доказать одно из решений полной ликвидации бедности, создания множества прибыльных рабочих мест для населения за счет использования земли, воды и солнечного света, способствуя чистоте воздуха. доказать практические механизмы реализации решения.

Ключевые слова: малый бизнес, зеленая экономика, кокон, червь, семейный бизнес, рабочая сила.

KIRISH

Jahon amaliyotida hududlarning barqaror rivojlantirish, ularning iqtisodiy hamda ekologik tizimlarining o'zaro samarali uyg'unligida qaralmoqda. Xususan, mamlakatlar rivojlanishi bevosita hududlar barqarorligiga bog'liq bo'lib, mazkur masalaning ijobiy jihatlari innovatsion iqtisodiyotni kengaytirish asosida resurslardan oqilona hamda samarali foydalanishni o'z ichiga olmoqda. Jumladan, iqtisodiyotda ishlab chiqarish faoliyatini to'g'ri tashkil qilish, soha davomiyligi va o'sishini ta'minlash resurslar mavjudligiga bog'liq. Bu esa, hududlarning barqarorligini ta'minlashda iqtisodiy va ekologik tizimlarning uyg'unligini ta'minlashga qaratilgan boshqaruv qarorlarining samarali amal qilishi bilan bog'liqdir. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi tomonidan 2015-yil 25-sentabrda qabul qilingan "Barqaror rivojlanish maqsadlari" doirasida barqaror shaharlar va aholi yashash joylari, mas'uliyatli iste'mol va ishlab chiqarish, dengiz va quruqlikdagi ekotizimni asrash, iqlim o'zgarishlarini oldini olish kabi iqtisodiy ekologik tizimlarni boshqarish samaradorligini ifodalovchi muhim mezonlarga e'tibor berilgan[1]. Dissertatsiya mavzusining mazmuni yer, suv va quyosh yorug'ligidan foydalanib, havo sofligiga hissa qo'shgan holda aholi uchun ko'plab, serdaromad ish joylari tashkil qilish, kambag'allikni butunlay yo'qotish yechimlaridan birini ko'rsatib, isbotlab berish, shu yechimni amalga oshirishning amaliy mexanizmlarini isbotlab berishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Yashil iqtisodiyot va kichik biznes bilan bog'liq yo'nalishda chet el hamda mamlakatimiz olimlari tomonidan keng tadqiqot ishlari amalga oshirilgan. Jumladan, uzoq xorijda global iqtisodiy-ekologik muammolar bilan P. A. Kovolyov va A. A. Sheveleva, N. G. Bogautdinov, G. V. Butyanko, Lavrentev, E. S. Gelovani, N. A. Stepanishvili, A. G. Kafian, R. Costanza, A. L. Cataldo, D. Burgstaller, S. F. Anthony, Chiu Geng Yong, Brian Boyd,

1 Преобразование нашего мира: повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года (принята резолюцией 70/1 Генеральной Ассамблеи от 25 сентября 2015 года) // https://documents-ddsny. un. org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192. pdf

Yue Yang, Zhaoqi Wang[6], Jianlong Li, Chencheng Gang, Raul P. Lejano, Daniel Stokols, Yanzhen Zhang, Ying Zhang, Inakwu Odeh, Jiaguo Qi va boshqa iqtisodchi olimlar shug'ullangan[2].

MDH davlatlarida iqtisodiy-ekologik bilan bog'liq izlanishlar A. G. Ananenkov, A. M. Bronshteyn, K. G. Gofman, B. O. Gomboyev, L. B. Zalesskiy, E. S. Sadikova, O. K. Sapiyeva, I. V. Doljikova, L. V. Somartova kabi xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan[3].

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tishda va kichik biznes masalalari bilan M. Bo'tabayev, O. Umarov, A. V. Vaxabov, Sh. X. Xajibakiyev, Sh. A. Toshmatov, A. Gafarov, B. Ataniyazov, A. E. Ishmuxamedov, S. Gulomov, I. Qayumova, T. Shodiyev, Y. Muhammedov, N. M. Mahmudov, B. Xodiyev, R. Kulmatov, U. Djanibekova, U. P. Umurzakov, A. J. Toshboyev kabi olimlar shug'ullanganlar[4].

Mazkur masalaning ilmiy-uslubiy jihatlarini rivojlantirish, uning omillarini tadqiq qilish asosida boshqarish samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy izlanishlarga kam e'tibor qaratilgan. Shuningdek, respublikamiz hududlarini yashillashtirish, ekologik toza mahsulot va ekologiyaga salbiy ta'sir ko'rsatmasdan foyda olish hamda pillachilik sanoatini rivijlantirish borasida, ilmiy tavsiyalarni ishlab chiqishga ham yetarli darajada e'tibor berilmagan. Tut daraxti va uni ozuqaviy manbaa ekanligi va unga mos ravishda pillachilik daromadlari atroflicha o'rganilmaganligi, mazkur masalani samarali boshlash va samaradorlik nuqtayi nazaridan tadqiq etish zarurati ushbu mavzuni tanlashga asos bo'lib xizmat qildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy-tadqiqot metodologiyasi bo'lib dialektika uslubi hisoblanadi va tadqiqot jarayonida tanlab kuzatish, taqqoslash, ekspertlar bahosi kabi usullardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Marg'ilondagi rekreatsiya tutchilkk biznesi va Toshkent shahar hokimining qaroriga ko'ra 2022-yil erta

---

2 P. A. Kovolyov va A. A. Shevelevalar mualifligida yozilgan Tut ipak qurilish urug'chiligi va seleltsiyasi Costanza, R., Stern, D. I., He, L., Ma, C. (2004). Influential publications in ecological economics: a citation analysis. Ecological Economics 50(3–4): 261–292; Cataldo A. L., Burgstaller D., Hribar G, Jungbauer A, Satzer P, Economics and ecology: Modelling of continuous primary recovery and capture scenarios for recombinant antibody production, Journal of Biotechnology (2019), doi: https://doi. org/10.1016/j. jbiotec. 2019.12.001; Brian Boyd. Ecologies of fiber-work: Animal technologies and invisible craft practices in prehistoric Southwest Asia. Quaternary International; Andrew Brennan. Asian traditions of knowledge: the disputed questions of science, nature and ecology. Stud. Hist. Phil. Biol. & Biomed. Sci. 33 (2002) 567–581; Anthony S. F. Chiu, Geng Yong. On the industrial ecology potential in Asian Developing Countries. Journal of Cleaner Production 12 (2004) 1037–1045; Raul P. Lejano, Daniel Stokols. Social ecology, sustainability, and economics. Ecological Economics; Sangwon Suh. Theory of materials and energy flow analysis in ecology and economics. Ecological Modelling 189 (2005) 251–269; Yue Yang, Zhaoqi Wang, Jianlong Li, Chencheng Gang, Yanzhen Zhang, Ying Zhang, Inakwu Odeh, Jiaguo Qi. Comparative assessment of grassland degradation dynamics in response to climate variation and human activities in China, Mongolia, Pakistan and Uzbekistan from 2000 to 2013. Journal of Arid Environments

3 Ананенков, А. Г., Ставкин, Г. П., Андреев, О. П., Хабибуллин, И. Л., Лобастова, С. А. Эколого-экономическое управление охраной окружающей среды Текст. / А. Г. Ананенков [и др.] М.: ООО “Недра-Бизнесцентр”, 2003. - 228с.; Бронштейн, А. М., Литвин, В. А., Русин, И. И. Экологизация экономики: методы регионального управления Текст. / А. М. Бронштейн [и др.] М.: Наука, 1990.; Гофман, К. Г., Гусев А. А. Экологические издержки и концепция экономического оптимума качества окружающей природной среды Текст. / К. Г. Гофман, А. А. Гусев // Экономика и математические методы, 1981, вып. 3, с. 515-527.; Гомбоев, Б. О., Бардаханова, Т. Б., Кириенко, Г. С., Михеева, А. С. Эколого-экономическое обоснование территориальной организации природопользования в регионе Текст. / Б. О. Гомбоев [и др.] – Улан-Удэ: БНЦСО РАН, 1992. - 62 с.; Залесский Л. Б. Экологический менеджмент. М.:ЮНИТИ-ДАНА,2004. -220с.; Хохлова О. А., Будажанаева М. Ц. Статистическая оценка качества развития экономики регионов России / Пространственная экономика. –М.: 2010, №1. С. 133-146; Садыкова, Э. Ц. Оценка природоемкости как индикатора качества социально-экономического развития региона Текст. / Э. Ц. Садыкова // Экономика природопользования, 2009. № 2. - С. 11-22.; Цапиева О. К. Устойчивое развитие региона: теоретические основы и модель // Проблемы современной экономики. – 2010. - №2. – С. 307-311; Цомартова Л. В. Факторы устойчивого развития региональных социально-экономических систем.

4 Vaxabov A. V., Xajibakiev Sh. X., Toshmatov Sh. A, Гафаров A Yashil iqtisodiyot. Социальноэкономические и экологические проблемы интенсификации хозяйственного комплекса Узбекистана. -Ташкент: Фан, 1991. -132 с., Атаниязов Б. Управление развитием эколого-экономических систем. Автореф. дис. .. . д-ра экон. наук. -Ташкент, 1994. -34 с., Ишмухамедов А. Э. Макроэкономические проблемы и развитие социального сектора Узбекистана в переходный период // Материалы первой центрально-азиатской научно-практической конференции по методологии прогнозирования и статистики. -Алматы, 1996. -С. 104-108., G'ulomov S. Menejment va biznes asoslari / umumiy tahriri ostida. -Toshkent: Mehnat, 1997. -352 b.,Kayumova I. O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanishning yangi sifat bosqichi jarayonlarini ekonometrik tadqiqoti. Iqt. fan. dok. .. . dis. – T.:, 2012. -289 b; Shodiev T. Ishlab chiqarishni modernizatsiyalash, intellektuallashtirish va diversifikatsiyalash asosida iqtisodiy o'sish sifatini oshirish// “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. –T.: 2011, № 1; Muxammedov Yu. Barqaror ijtimoiy-iqtisodiy o'sishning omillari va ekonometrik modellari (O'zbekiston Respublikasi misolida): Iqt. fan. dok. .. . dis.: TDIU, -T., 2006. -504 b; B. L. Waldron, R. D. Harrison, A. Rabbimov, T. C. Mukimov, S. Y. Yusupov, and G. Tursuvnova. Forage Kochia– Uzbekistan's Desert Alfalfa. Published By: Society for Range Management; Utkur Djanibekova, Robert Fingerb. Agricultural risks and farm land consolidation process in transition countries: The case of cotton production in Uzbekistan. Agricultural Systems.; R. Kulmatov, M. Groll, A. Rasulov, I. Soliev, M. Romic. Status quo and present challenges of the sustainable use and management of water and land resources in Central Asian irrigation zones - The example of the Navoi region (Uzbekistan). Quaternary International journal

bahordan boshlab 1 mln tup tut ko‘chatlari ekishga kirishilganligi va bu ishlar 2023–2024 va undan keyingi yillarda ham davom etadi. Marg‘ilon Toshkent amaliy tajribalaridan ibrat olgan Toshkent viloyatidagi jismoniy tarbiya insitutining Farg‘ona filyali jamoasi 2022-yilda 400 tup tutlarni istirohat hududlariga ekib tarbiyalayapti. Bu tajriba keskin tus oldi. Tashabbus mustaqil qaror qabul qilish begonalashdi. Hozir tadbirkorlik qiladigan boshlagan talabgorlarning katta qismi yetarli bilimga ega bo‘lmagan kishilar. Bu ular olib borayotgan kerakli bizneslarning oqsashida ko‘zga tashlanmoqda. Bizneslar uchun tezroq, ko‘proq mustaqil fikirlaydigan, faol, yosh mutaxassislar tayyorlash o‘ta dolzarb bo‘lib turadi.

Tadqiqotlar natijalari bo‘yicha olimlarimiz tomonidan mahalliy va xalqaro axborot vositalarida ilmiy-amaliy maqolalar e’lon qilinishiga hamda viloyat, shahar hokimlariga amaliy takliflar kiritilayotganligi ma’lum.

Tadqiqotlar va ularning natijalarini O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 29-martdagi PQ–2856 son qarori va keyingi qaror, farmonlar, Vazirlar Mahkamasining qarorlari bilan hamohang.

Uzluksiz olib borilayotgan ipakchilik rivojlantirish siyosatimiz mazmuni ichidagi faoliyatdir. Bizning tadqiqot va tashbiqotlarimiz davlat rahbari talab qilayotgan maqsadga erishishga xizmat qiladi (1-jadval). Ish o‘rinlarini ko‘paytirish, aholi daromadlarni oshirish. Hunarmandchilikni rivojlantirish, sanoatni xomashyolar bilan ta’minlash, mamlakat eksport salohiyatini oshirish. Ilmiy tadqiqotchilar to‘g‘ri yo‘lni ko‘rsatib berib, o‘zi tadbirkorlik doirasida o‘sha biznesni ham yuritish dunyo tajribasida bor. Lekin biz ham o‘sha bosqichga endi o‘tib boryapmiz. Qo‘limizda mablag‘ va ishchi kuchi bo‘lganida shahar istirohat hududlariga 1 mln. tup tut ekib, katta talash sababchilaridan bo‘lar edik. Tadqiqot natijasi ishonchliligini Marg‘ilon-Toshkent tajribalari bilan ko‘rsatadi.

1-jadval: Oilaviy tutchilikning daromad va xarajatlari

Xarajatlar	Daromad (xomashyolar)	Naf
1-yil Ko‘chat sotib olish 100 tup–300000 so‘m 200 tup–600000 so‘m 400 tup–1200000 so‘m 1000 tup–3.000.000 so‘m	1-yil 35 kg xom pilla (35*200.000 so‘m) 7.000.000 …. 14.000.000 so‘m …. 28.000.000 so‘m …. 70.0000.000 so‘m	Sog‘lomlashuv. Toza havo, mahalla bilan hamkorlik, bolalar tarbiyasi, oila birligi
Ekish-o‘zi yoki 1 tup ekish 1000 so‘m: 100.000 so‘m …. 200.000 so‘m…. 400.000 so‘m…. 1.000.000 so‘m…	7.000.000 so‘m–300.000 so‘m –100.000 so‘m 14.000.000 so‘m–600.000 so‘m–200.000 so‘m 28.000.000 so‘m–1.200.000 so‘m–400.000 so‘m 70.000.000 so‘m–3.000.000 so‘m–1.000.000 so‘m	6.400.000 so‘m 13.200.000 so‘m 26.400.000 so‘m 66.000.000 so‘m
Sug‘orish xarajati yo‘q		
Soliq yo‘q		
2-yil Xarajat yo‘q	2-yili 70 kg xom pilla yoki 25 kg ipak. 200 tupdan 140 kg xom pilla yoki 48 kg ipak. 48 kg ipak*50 dollar=2400 dollar. Chuqur qayta ishlansa 24000 dollar. 1000 tup tut egasi 350 kg xom pilla yetishtiradi. 145–150 kg ipak oladi. Xom pillani sotsa 145*50 dollar=7250 dollar. Chuqur qayta ishlansa: Daromad 72500 dollar xarajat mehnatga xarajat (0,5 kishi*7 oy *3 mln so‘mdan) 3,15 mln so‘m. sof oilaviy daromad 7250*11.000 so‘m=79 mln 750 ming so‘m–3,15 mln so‘m-elektr, istish, sovutish, qurtxona ijarasi–3500 ming so‘m=76 mln 250 ming so‘m.	2-yil 100 tupdan 25 kg ipak 200 tupdan 48 kg ipak 400 tupdan 96 kg ipak 1000 tupdan 145–150 kg ipak Tut novdasi, tut qovzog‘idan ham daromad olish mumkin
Keying yillar. Biologik usulda zararkunandalarga qarshi ishlov berish. 2 marta 200.000 so‘m		
6-yilda 100 tup tut bargi bilan 0,5 quti * 7 marta=3,5 quti 3,5*50=175 kg xom pilla olinadi. 1 kishini 7 oy mavsumiy ishga olinsa (1,5 mln so‘m) 10,5 mln so‘m 12% ijtimoiy soliq (1,26 mln so‘m) bilan 11,76 mln so‘m. Elektr, qurtxona ijarasi (yoki omartizatsiya) bilan 15 mln so‘m	6-yilda. 100 tupdan daroamd. 175 kg xom pilla yoki 60 kg ipak. Xom ipak sotilsa (60*50) 3.000 dollar – 15 mln so‘m xarajat = 33 mln so‘m – 15 mln so‘m = 18 mln so‘m. 1000 tupdan daromad 180 mln so‘m. Chuqur qayta ishlansa 1.800 mln so‘m	Qayta ishlovchilar soliq to‘lashadi

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

XULOSA

Xulosa oʻrnida quyidagicha taʼkidlashimiz joizdir.

1. Iqtisodiy-ekologik hududlar umumxalq harakati obyektiv zarurat. Iqtisodiy-ekologik hududlar aholi farovonligini oshirib, tabiatdan oqilona foydalanishga asoslanadi.
2. Iqtisodiy-ekologik hududlarda oʻsib turgan manzarali daraxtlar orasidagi 2 metr va undan ortiq boʻshliqlarda bir tupdan, past boʻyli, foydalanish uchun qulay tut koʻchatlari ekish mumkin.
3. Tutlar oʻndan ortiq turdagi sanoat va hunarmandchilik hom-ashyolarini beradi.
4. Tutlar yer osti zax suvlarini bugʻlatib, shoʻrlashishning oldini oladi, hosilni shamoldan toʻsadi. Shuning uchun yer konturlari atrofiga 2 qator qilib ekiladi.
5. Istirohat (rekreatsiya) hududlarida, ekin yerlarini band qilmay oʻstirilgan tut qatorlar koʻplab doimiy ish joylari beradi, kambagʻallikni keskin kamaytiradi.
6. Oʻzbekistondagi aholi yashab turgan hududlarda (mahallalar ichida) 100 mln tupdan ortiq tutlar ekib, parvarishlab foydalanish mumkin.
7. Oʻzbekiston iqlimi sharoitida 7 marta takror-takror ipak qurti boqib, pilla yetishtirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Raximova Q. N. Yashil biznes ahamiyatining ortib borishining ijtimoiy-iqtisodiy zarurati. Scientific progress, 3(2), 2022. – 880–885-betlar.
2. Rakhimova K. Socio-Economic Necessity Of Increasing The Importance Of Green Business. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(4). 2022. – 1034–1037-betlar.
3. Husanbek Q., Raximova K. N. Oilaviy kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning ahamiyati va zaruriyati. Gospodarka i Innowacje., 24. 2022. – 1103–1108-betlar.
4. Moxigul A., Raximova K. Qurilish materillari sanoati korxonalarida ishlab chiqish potensialidan samarali foydalanish strategiyasini shakllantirish yoʻnalishlari. Gospodarka i Innowacje., 24. 2022. – 999–1002-betlar.
5. Raximova K. N., Abdurahmon Mominjon oʻgʻli A. Yashil xom ashyolardan qurilish sohalarida foydalanish samaradorligi. Gospodarka i Innowacje., 24. 2022. – 957–960-betlar.
6. Qizi R. K. N. M., Kadirovna A. M. Ishchi kuchiga talab va taklifni istiqbollashtirish. Taʼlim fidoyilari, 8. 2022. – 149–153-betlar.
7. Raximova K. N., Tursunov O., Mirzayev R. B., Axmadaliyeva M. K., Kodirov A. Oʻzbekistonda “yashil moliya” tizimini yoʻlga qoʻyish va takomillashtirish yoʻnalishlari. Gospodarka i Innowacje., 28. 2022. – 90–96-betlar.
8. Kizlarkhon, R. (2022). Economical Use of Land and Water Resources With the Options. International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research ISSN: 2277–3630 Impact factor: 7.429, 11(09). – pp. 148–151.
9. Абдусаматов Д. А. КЛассификация приемников оптического излучения для разработки оптоэлектронных информационно-измерительных систем. Gospodarka i Innowacje., 24. 2022. – cc. 986-988.
10. Абдусаматов Д. А., Рахимов Н. Р. Технологические Особенности Изготовления Афн-Пленок И Приборных Структур На Их Основе. 2021.
11. Рахимов Н. Р., Абдусаматов Д. А. Определение Природы Возникновения Аномального Фотонапряжения И Разработка Оптрона На Их Основе. 2021.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Xondamir Ismoilov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Тел.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.